EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 23.11.2023.
COM(2023) 707 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

Sažetak strateških planova u okviru ZPP-a za razdoblje 2023.–2027.: zajednički napori i kolektivna ambicija

1. UVOD

Strateški planovi u okviru zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) (strateški planovi u okviru ZPP-a ili planovi) ključan su alat za provedbu ZPP-a u razdoblju od 2023. do 2027. Strateškim planovima u okviru ZPP-a, koje izrađuju države članice, a odobrava Komisija kako bi se osiguralo ispunjavanje općih ciljeva EU-a, podupiru se poljoprivreda i ruralna područja **javnim rashodima u ukupnom iznosu od 307 milijardi EUR** iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (EFJP) i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) (uključujući nacionalno sufinanciranje).

Uvođenjem strateških planova u okviru ZPP-a, koji su **jedinstveni alat za planiranje**, zakonodavci EU-a preusmjerili su provedbu ZPP-a s usklađenosti na **uspješnost**. Države članice stoga su iskoristile **instrumente ZPP-a iz oba fonda** (izravna plaćanja, intervencije u određenim tržišnim sektorima te potpora ruralnom razvoju) kako bi osmislile logiku intervencija za svaki od **10 specifičnih ciljeva** navedenih u Uredbi o strateškim planovima u okviru ZPP-a ([1]) na temelju analize prednosti, nedostataka, prilika i prijetnji (SWOT) na svojim državnim područjima te potreba povezanih s njima. Nakon strukturiranog dijaloga ([2]) Komisija je procijenila dostavljene planove i poslala svoja opažanja svakoj državi članici prije odobravanja revidiranih nacrta planova krajem 2022. ([3]).

Zakonodavstvom o ZPP-u uspostavljene su **zaštitne mjere** kojima se utvrđuje opseg djelovanja država članica kako bi se osigurali **jednaki uvjeti** i **kolektivna ambicija**. To se ostvaruje na temelju: i. zajedničkih definicija i vrsta intervencija; ii. minimalnih zahtjeva; iii. zajedničkih okvira uspješnosti; iv. minimalnih obveznih razina potrošnje za: manja i srednja poljoprivredna gospodarstva; mlade poljoprivrednike; okoliš, klimu i dobrobit životinja; i alat za integrirani lokalni razvoj LEADER; v. integracije zakonodavstva u području okoliša i klime u planiranje i izradu strateških planova u okviru ZPP-a. U usporedbi s prethodnim razdobljem ZPP-a bio je potreban veći ukupni doprinos ostvarenju ciljeva povezanih s okolišem i klimom u okviru ZPP-a. Za svaki strateški plan u okviru ZPP-a ciljne vrijednosti za očekivane rezultate utvrđene su primjenom zajedničkih pokazatelja EU-a i obuhvaćanjem potpore iz EFJP-a i EPFRR-a. Međutim, ciljne vrijednosti te pojedinosti intervencija i zahtjeva razlikuju se za svaki strateški plan u okviru ZPP-a i odražavaju različite potrebe i želje država članica.

Uzimajući u obzir specifične potrebe država članica, očekuje se da strateški planovi u okviru ZPP-a doprinose i budu usklađeni sa **zakonodavstvom i obvezama Unije u području okoliša i klime**, a osobito s **ciljevima Unije za 2030.** iz **strategije „od polja do stola”** i **strategije EU-a za bioraznolikost** ([4]), te s drugim EU-ovim i nacionalnim instrumentima. Obvezna pravila, uključujući izdvajanje sredstava za klimu, okoliš i dobrobit životinja u sklopu svakog strateškog plana u okviru ZPP-a s najmanje 25 % izravnih plaćanja za ekosheme i barem 35 % potrošnje iz EPFRR-a, važna su za osiguravanje tog doprinosa. Pritom se očekuje da će se 40 % sredstava iz fondova EU-a za ZPP namijeniti mjerama u okviru ZPP-a za ostvarenje ciljeva u području klime, izračunano prema utvrđenoj metodologiji ([5]).

([1]) Vidjeti Uredbu o strateškim planovima u okviru ZPP-a (Uredba (EU) 2021/2115).
([2]) U toj fazi Komisija je izdala preporuke svakoj državi članici, vidjeti COM(2020) 846 final.
([3]) Strateški planovi u okviru ZPP-a (europa.eu)
([4]) COM(2020) 381 final odnosno COM(2020) 380 final.
([5]) Članak 100. Uredbe o strateškim planovima u okviru ZPP-a.

Ovo je izvješće odgovor Komisije na poziv zakonodavaca EU-a ([6]) da se sastavi **sažetak** 28 odobrenih strateških planova u okviru ZPP-a ([7]) kako bi se ocijenili **zajednički napori i kolektivna ambicija** u ostvarenju specifičnih ciljeva ZPP-a. U njemu se razmatra i doprinos strateških planova u okviru ZPP-a ciljevima Unije za 2030. koji su utvrđeni u strategiji „od polja do stola" i strategiji EU-a za bioraznolikost. Izvješće se temelji na Komisijinu pregledu odobrenih strateških planova u okviru ZPP-a ([8]) i oslanja na studiju u kojoj su planovi evidentirani i analizirani ([9]) u obliku u kojem su odobreni (krajem 2022.) **na početku razdoblja provedbe**.

U izvješću se preispituju **zajednički napori u okviru planova** za ostvarenje ciljeva ZPP-a na temelju analize potreba i logike intervencija koje su utvrdile države članice. Analiza je usmjerena na prioritete planova, dodjelu financijskih sredstava, ciljne vrijednosti, zahtjeve i dobrovoljne prakse.

Izvješće se objavljuje u prvoj godini provedbe planova, a podaci o njihovoj primjeni među poljoprivrednicima i drugim korisnicima bit će dostupni tek 2025. Izvješće se stoga oslanja na vrijednosti pokazatelja planiranih u odobrenim strateškim planovima u okviru ZPP-a i na **kvalitativnu procjenu mogućih učinaka** odabira. **Stvarni učinci** ovisit će o kumulativnom učinku intervencija i mogu se utvrditi jedino **evaluacijama**. Takvi učinci moraju se razmotriti zajedno s **učinkom drugih EU-ovih i nacionalnih instrumenata** kojima se uzimaju u obzir potrebe utvrđene u strateškim planovima u okviru ZPP-a te s drugim vanjskim čimbenicima.

Budući da se temelji na odobrenim verzijama strateških planova u okviru ZPP-a (kraj 2022.), izvješće ne obuhvaća posljedice poremećaja uzrokovanih **agresivnim ratom Rusije protiv Ukrajine** na provedbu strateških planova u okviru ZPP-a. To je slučaj s **privremenim i iznimnim odstupanjima** 2023. od novih zahtjeva za plodorede i najmanji udio obradivog zemljišta namijenjenog neproizvodnim obilježjima i površinama u pogledu zemljišta na ugaru za proizvodnju hrane ([10]). Istovremeno su 2023. države članice počele predlagati **izmjene** svojih strateških planova u okviru ZPP-a ([11]). Komisija je u ocjeni potvrdila da se ukupna razina doprinosa za okoliš na temelju kojeg je 2022. odobrila planove ne bi trebala smanjiti te je prihvatila dobro usmjerene i opravdane prilagodbe.

Ovo je izvješće korak u širem postupku **ocjene uspješnosti ZPP-a** na temelju iskustava iz razdoblja 2014.–2020. opisanih u Komisijinu izvješću o uspješnosti ZPP-a za to razdoblje ([12]). Dodatne informacije doći će iz: i. podataka o provedbi na razini korisnika ZPP-a iz 2025.; ii. ocjene novog modela ostvarivanja politika 2025.; iii. evaluacija u sredini programskog razdoblja 2026.; iv. godišnjih izvješća o uspješnosti; i iv. *ex-post* evaluacije 2031. ([13]).

([6]) Članak 141. stavak 2. i uvodna izjava 124. Uredbe o strateškim planovima u okviru ZPP-a.

([7]) Svaka država članica ima jedan strateški plan, osim Belgije, koja ima dva:

([8]) Vidjeti *Approved 28 CAP Strategic Plans (2023-2027), Summary overview for 27 Member States, Facts and figures* (28 odobrenih strateških planova u okviru ZPP-a (2023.–2027.), sažetak za 27 država članica, činjenice i brojke), 2023.

([9]) (Ecorys et al., 2023) Evidentiranje i analiza strateških planova u okviru ZPP-a, procjena zajedničkih napora za razdoblje 2023.–2027. (Mapping and Analysis of CAP Strategic Plans, Assessment of joint efforts for 2023-2027).

([10]) Vidjeti Provedbenu uredbu Komisije (EU) 2022/1317. Samo dvije države članice nisu primijenile odstupanja. Od ostalih država članica, dvije su primijenile odstupanja samo za plodored.

([11]) Komisija je već 2023. od 15 država članica primila 18 prijedloga za izmjene. Do 4. listopada 2023. Komisija je prihvatila devet izmjena.

([12]) COM(2021) 815 final

([13]) Članci 134., 140. i 141. Uredbe o strateškim planovima u okviru ZPP-a.

2. SAŽETAK STRATEŠKIH PLANOVA U OKVIRU ZPP-A I ZAJEDNIČKI NAPORI ZA OSTVARENJE CILJEVA ZPP-A

2.1. Potpora pametnom, konkurentnom, otpornom i diversificiranom poljoprivrednom sektoru koji jamči dugoročnu sigurnost opskrbe hranom

Proizvodno nevezana potpora dohotku za održivost poljoprivrednih gospodarstava i dalje je važan instrument za izradu Uredbe o strateškim planovima u okviru ZPP-a i strateške planove u okviru ZPP-a. Unatoč modernizaciji poljoprivrednih gospodarstava i konsolidaciji do koje je u međuvremenu došlo, **dohodak od poljoprivrede i dalje je znatno ispod prosječne plaće** u drugim gospodarskim sektorima. Tržišna zarada primarni je izvor dohotka za poljoprivredna gospodarstva, ali potpora u okviru ZPP-a ima važnu ulogu u mnogim sektorima i državama članicama te je 2020. u prosjeku činila 23 % dohotka poljoprivrednih gospodarstava.

S obzirom na članak 39. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, financijska potpora kojom se poljoprivrednicima osigurava primjeren životni standard i dalje je ključni element ZPP-a. Na temelju unaprijed utvrđenih nacionalnih proračunskih sredstava za razdoblje 2023.–2027. izravna plaćanja i dalje su najvažniji financijski instrument strateških planova u okviru ZPP-a. Općenito, strateški planovi u okviru ZPP-a ukazuju na **znatne zajedničke napore** za **potporu dohotku poljoprivrednih gospodarstava**, osiguravanje **pravednije raspodjele** takve potpore **među manjim poljoprivrednim gospodarstvima** i smanjenje nejednakosti dohotka u **najosjetljivijim sektorima** i **područjima u nepovoljnom položaju**.

Potpora putem izravnih plaćanja u svim je planovima uvjetovana zahtjevima za okolišno održivu poljoprivredu (poboljšana uvjetovanost ([14])) koji su stroži od onih u prethodnom razdoblju ZPP-a (2014.–2022.). Ta vrsta potpore povećava se kad je usmjerena prema osjetljivim sektorima, područjima u nepovoljnom položaju i skupinama kao što su manji i mlađi poljoprivrednici. Instrumenti za potporu dohotku doprinose **sigurnosti opskrbe hranom** i **održavanju poljoprivredne djelatnosti na svim geografskim područjima** tako što rješavaju dugoročne probleme kao što su očuvanje radnih mjesta u udaljenim ruralnim područjima, podupiru sektore i poljoprivredne prakse kojima se nastoje očuvati izvori prihoda i krajobrazi te usporavaju napuštanje zemljišta i ruralnu depopulaciju.

Unatoč smanjenju dodijeljenih financijskih sredstava za potporu dohotku za razdoblje 2023.–2027., očekuje se blago povećanje udjela poljoprivrednih područja kojima se pruža potpora u usporedbi s prethodnim razdobljem ZPP-a (do 89 % poljoprivrednog zemljišta EU-a koje podliježe uvjetovanosti).

Kao odgovor na povećanu ambiciju u pogledu pravednosti u zakonodavnom okviru EU-a **ojačana je konvergencija razina potpore dohotku** unutar država članica koje još primjenjuju „povijesne” razine plaćanja. Sve države članice osim njih pet trebale bi ostvariti istu razinu osnovne potpore dohotku za održivost po hektaru (fiksna stopa osnovne potpore dohotku za održivost) za svoja poljoprivredna gospodarstva do 2027. Istodobno se **povećanjem sredstava** dodijeljenih dodatnoj preraspodijeljenoj potpori dohotku za održivost jača potpora dohotku koju **izravno primaju manja i srednja poljoprivredna gospodarstva**. Dodatna izravna plaćanja po hektaru za poljoprivredna

([14]) Uvjetovanost se sastoji od propisanih zahtjeva upravljanja iz zakonodavstva EU-a izvan okvira ZPP-a i standarda za dobre poljoprivredne i okolišne uvjete zemljišta (GAEC standardi) u okviru zakonodavstva o ZPP-u.

gospodarstva ispodprosječne veličine koja ispunjavaju uvjete povećavaju se u većini država članica. Zbog nove obveze preraspodjele potpore dohotku u odnosu na prethodno razdoblje ZPP-a znatno su se povećala ukupna dodijeljena financijska sredstva za dodatnu preraspodijeljenu potporu dohotku za održivost u svrhu preraspodjele, tako da sada čine 10,7 % izravnih plaćanja uz dodatnih 20 milijardi EUR za izravna plaćanja namijenjena manjim poljoprivrednim gospodarstvima. Neke države članice prema potrebi su povećale učinak preraspodjele koji unapređuje pravednost tako što su odredile gornje granice ili smanjile osnovna i druga plaćanja većim poljoprivrednim gospodarstvima (11 strateških planova u okviru ZPP-a).

U cijelom EU-u prisutna je tendencija **dopune potpore dohotku za poljoprivredu na područjima s prirodnim i drugim ograničenjima**. Nadoknadom viših troškova proizvodnje hrane i hrane za životinje na područjima s lošim pedoklimatskim ili drugim uvjetima, kao što su planinska područja ili zemljišta na sušnim ili hladnim područjima, ta potpora pomaže održati poljoprivrednu djelatnost na takvim područjima i pozitivno utječe na socioekonomske čimbenike. Poljoprivredna gospodarstva na područjima s prirodnim i drugim ograničenjima, osobito planinskim područjima, u prosjeku se bave manje intenzivnom poljoprivredom i koriste zemljište na način povoljniji za okoliš i bioraznolikost (npr. travnjaci, proteinski usjevi i zemljišta na ugaru) ([15]). Na područjima na kojima prevladavaju sustavi ekstenzivne poljoprivrede s malim ulaganjima potporom se suzbija rizik napuštanja zemljišta i tako pomaže očuvati određene okolišne uvjete.

Osiguravanjem minimalne razine dohotka za korisnike ZPP-a **izravna plaćanja** isto tako **pomažu stabilizirati prihod u sektoru**. Iz odluka država članica vidljivo je preusmjeravanje prema preciznijim alatima za upravljanje nestabilnostima dohotka. U svim strateškim planovima u okviru ZPP-a osim jednog manje od 2 % ukupne potrošnje iz ZPP-a dodijeljeno je instrumentima za upravljanje rizicima. Udio gospodarstava s potpomognutim instrumentima za **upravljanje rizicima** povećat će se u usporedbi s prijašnjim razdobljima. Međutim, to uključuje **samo 14 % poljoprivrednih gospodarstava u EU-u**, koncentriranih u malom broju država članica.

Spori rast (u nekim slučajevima stagnacija) poljoprivredne produktivnosti i dalje je problem u mnogim državama članicama, a pogoršavaju ga visoki troškovi (osobito troškovi rada i zemljišta) u nekim sektorima. **Prioriteti strateških planova u okviru ZPP-a su rast produktivnosti** i uvođenje **inovativnih praksi i tehnologija**. Za gotovo 400 000 korisnika (4 % poljoprivrednih gospodarstava EU-a) očekuje se da će ostvariti korist od potpore za produktivno ulaganje (uglavnom na poljoprivrednim gospodarstvima). Takva potpora predviđena je u svim strateškim planovima u okviru ZPP-a. To upućuje na **povećane zajedničke napore** da se moderniziraju poljoprivredna gospodarstva, ojača konkurentnost u sektoru i pronađu rješenja za probleme u području okoliša, klime i dobrobiti životinja. Ulaganja usmjerena na prilagodbu klimatskim promjenama i poboljšanje okolišnih uvjeta koji doprinose produktivnosti, kao što je zdravlje tla, sve su važnija i zahtijevat će veću pozornost. Ciljana potpora za ulaganja, suradnju i znanje kako bi se poljoprivrednicima pomoglo da uvedu i koriste digitalne alate i sustave i dalje je prilično niska.

([15]) Vidjeti Plaćanja za područja s prirodnim ograničenjima – pregled te socioekonomska i okolišna obilježja poljoprivrede na područjima s prirodnim ograničenjima na temelju podataka iz sustava poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka *(Payments in areas with natural constraints– Overview and socio-economic and environmental features of farming in ANC areas based on FADN data)*, srpanj 2023., Europska komisija, Glavna uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj, Bruxelles.

U usporedbi s prijašnjim razdobljima povećala se **potpora za financijske instrumente** (1 milijarda EUR) i olakšao pristup ulaganjima prvenstveno za male i mlade poljoprivrednike te zadruge i organizacije proizvođača.

Strateški planovi u okviru ZPP-a odražavaju **različite okolnosti u sektorima**, a posebno poteškoće s kojima se neki sektori suočavaju kako bi se održali u regionalnom kontekstu i pritom **ispunili društvena očekivanja**. Strateškim planovima u okviru ZPP-a osigurava se **ciljana potpora dohotku** (proizvodno vezana potpora dohotku) u sektorima govedine i ovčjeg mesa, koji bi se inače suočili s gubitkom, te sektorima teletine i mlijeka i mliječnih proizvoda. Veći dohodak tim bi poljoprivrednim gospodarstvima trebao pomoći da **ulažu i prevladaju poteškoće**. Može se očekivati da će potpora očuvanju ekstenzivne poljoprivrede pozitivno utjecati na bioraznolikost, a stvarni učinak proizvodno vezane potpore dohotku na klimu utvrdit će se ocjenom nakon provedbe. Proizvodno vezana potpora dohotku primjenjuje se i na proteinske usjeve, voće i povrće te neke druge sektore.

Proizvodno vezana potpora dohotku pomoći će **21 % poljoprivrednih gospodarstava EU-a** (nešto veći udio u usporedbi s prošlim izvještajnim razdobljem), uz veći godišnji prosjek dodijeljenih financijskih sredstava (6 % više nego 2022.). U izvještajnom razdoblju 7 % ukupne javne potrošnje iz ZPP-a namijenjeno je tom instrumentu.

Iako se već dulje vrijeme poljoprivrednicima smanjuje udio dodane vrijednosti u cijelom EU-u, **čini se da je korištenje alata iz strateških planova u okviru ZPP-a za poboljšanje položaja poljoprivrednika u lancu opskrbe hranom ograničeno**, čemu svjedoči ograničena raspodjela sredstava i upotreba alata za suradnju i koordinaciju. Potpora u okviru ZPP-a za sudjelovanje u skupinama proizvođača, organizacijama proizvođača, lokalnim tržištima, kratkim lancima opskrbe i sustavima kvalitete obuhvatit će približno **760 000 poljoprivrednih gospodarstava (odnosno njih 8 %)**. Međutim, to predstavlja povećanje za većinu država članica. Potpora priznatim organizacijama proizvođača u sektoru voća i povrća i dalje je važna. Potpora za „druge sektore” ([16]) putem namjenskih sektorskih programa, koja je prvi put omogućena u okviru reformiranog ZPP-a, ograničena je.

Unatoč financijskom doprinosu određenim sektorima (osobito putem proizvodno vezane potpore dohotku ili sektorskim intervencijama) **strateški planovi u okviru ZPP-a sustavno ne uključuju sektorske strategije** na razini fondova i instrumenata za rješavanje konkretnih dugoročnih sektorskih problema.

2.2. Doprinos djelovanju u području klime, zaštiti prirodnih resursa te zaustavljanju procesa gubitka bioraznolikosti i pokretanju procesa oporavka bioraznolikosti

Države članice u procjenama svojih potreba uvelike prepoznaju važnost problema povezanih s klimom, okolišem i bioraznolikošću s kojima se suočavaju sektor poljoprivrede i ruralna područja. Kombinacijom obveza (poboljšana uvjetovanost) i dobrovoljnih intervencija uključenih u strateške planove u okviru ZPP-a nastoji se **potaknuti primjena poljoprivrednih praksi** s potencijalom za **smanjenje negativnih pritisaka** i **doprinos klimi, prirodnim resursima i bioraznolikosti** na mnoge načine:

- **definicije** navedene u strateškim planovima u okviru ZPP-a (npr. za poljoprivrednu djelatnost, poljoprivredno područje, prihvatljivi hektar i trajne travnjake) početna

([16]) Osim sektora voća i povrća, pčelarstva, vina, hmelja te maslinova ulja i stolnih maslina.

su točka za potporu u okviru ZPP-a i njima se utvrđuju određene minimalne obveze. U usporedbi s prijašnjim razdobljima moguće je bolje odgovoriti na izazove u području bioraznolikosti i klime jer neki planovi zahvaljujući zakonskom okviru mogu **osigurati više prostora za prirodu** (npr. neproizvodna područja i obilježja krajobraza) **ili za određene korisne djelatnosti** (paludikultura i agrosolari) na za to prikladnim područjima te tako osigurati potporu za ta područja, a prema potrebi i njihovu zaštitu, čak i ako ta područja nisu primarno poljoprivrednog karaktera,

- **viši standardi** za poljoprivredne prakse kao **uvjet za primanje potpore u okviru ZPP-a** (poboljšana uvjetovanost) primijenit će se **na 89 % poljoprivrednog zemljišta EU-a** ([17]). Za određeni broj poljoprivrednika to predstavlja znatnu promjenu jer je uvjetovanost unaprijeđena u usporedbi sa zelenim praksama za koje je u prethodnom razdoblju dodijeljeno 30 % izravnih plaćanja,
- neki će poljoprivrednici biti nagrađeni za primjenu **dodatnih i ambicioznijih praksi** na dobrovoljnoj osnovi koje nadilaze zahtjeve uvjetovanosti i kojima se nastoje pronaći rješenja za glavne probleme u pogledu prirodnih resursa, klime i bioraznolikosti. Za njih će se osigurati potpora u vrijednosti od 32 % javnih rashoda u sklopu strateških planova u okviru ZPP-a (97,6 milijardi EUR) ([18])**.** (Više)godišnja potpora za poboljšanje poljoprivrednih praksi putem ekoshema (44,7 milijardi EUR) i obveza u području poljoprivrede, okoliša i klime te drugih obveza upravljanja (33,2 milijarde EUR) dopunjuje se raznim drugim instrumentima. Oni uključuju ciljana ulaganja (8,6 milijardi EUR) i potporu za područja s prirodnim ograničenjima (doprinos u iznosu od 9,4 milijarde EUR) koji ograničavanjem napuštanja zemljišta mogu neizravno doprinijeti očuvanju bioraznolikosti poljoprivrednog zemljišta. Korištenje ove potpore je dobrovoljno pa će se precizni doprinosi znati tek nakon provedbe.

Strateški planovi u okviru ZPP-a važan su, ali ne i jedini alat za ostvarivanje ciljeva strategije EU-a „od polja do stola" i strategije za bioraznolikost, koji ovise i o drugim EU-ovim i nacionalnim instrumentima. Ipak, oni su dokaz doprinosa ostvarenju različitih ciljnih vrijednosti. Osim u području ekološke poljoprivrede, strateškim planovima u okviru ZPP-a načelno se ne kvantificiraju nacionalne težnje ili doprinosi tim ciljnim vrijednostima, što ukazuje na nedostatak pravne obveze te u nekim slučajevima metodološke i tehničke poteškoće koje su pritom prisutne.

EU je od 1990. smanjio svoje **emisije stakleničkih plinova** iz poljoprivrede za više od 20 %. Unatoč tome što su emisije stabilnije u posljednjih 10 godina, povećala se učinkovitost proizvodnje (tj. niže emisije po jedinici proizvodnje). Kako bi se povećao doprinos EU-ova poljoprivrednog sektora klimatskim ciljevima Unije, u sklopu strateških planova u okviru ZPP-a osmišljene su brojne mjere za ponore ugljika i izvore emisija.

Naime, strateški planovi u okviru ZPP-a pokazuju **da će se intenzivno raditi** na praksama **sekvestracije ugljika i njegova skladištenja u tlu i biomasi** kombinacijom uvjetovanosti (uz mjere zaštite za močvarna zemljišta i tresetišta, koje se u potpunosti primjenjuju na sve države članice od 2025.) i dobrovoljnih intervencija koje se odnose na: daljnja poboljšanja tla, očuvanje i upravljanje trajnim travnjacima, močvarnim zemljištima i tresetištima te potporu za (agro)šumarstvo i obilježja krajobraza.

Kao posljedica uvjetovanosti, poboljšanja u području obrade tla, pokrova tla i plodoreda povećala su ambicioznost financiranih dobrovoljnih mjera za **poboljšanje upravljanja**

([17]) Standardi se primjenjuju na različite udjele zemljišta u skladu s njihovom posebnom namjenom.
([18]) To uključuje i potporu za dobrobit životinja.

hranjivim tvarima. Zajedno s potporom za manju upotrebu mineralnih gnojiva koja je usmjerena na 15 % poljoprivrednog zemljišta EU-a i ulaganjima u preciznu poljoprivredu, to pomaže smanjiti emisije N_2O. Općenito bi **35 % poljoprivrednog zemljišta EU-a** trebalo biti obuhvaćeno dobrovoljnim mjerama povezanima sa zemljištem za **sekvestraciju ugljika i smanjenje emisija N_2O**.

Potpora u sklopu strateških planova u okviru ZPP-a namijenjena **sustavima ekstenzivnog stočarstva** pomaže ne samo održavanju zaliha ugljika već i očuvanju tradicionalnih krajobraza te pritom poboljšava autonomnost ishrane i gospodarske djelatnosti na rubnim zemljištima. U mnogim se strateškim planovima u okviru ZPP-a izričito navodi **potreba za smanjenjem emisija povezanih sa stočarstvom** (osobito metana koji proizvode preživači). Strateški planovi u okviru ZPP-a u prvom redu uključuju **potporu za ulaganja** u području: poboljšanja skladištenja i gospodarenja stajskim gnojivom; opreme za primjenu gnojovke s niskim razinama emisija i anaerobnih digestora. To će se dopuniti potporom za **genetska poboljšanja**. Manje od polovine strateških planova u okviru ZPP-a obuhvaća **drugu relevantnu potporu** (npr. za ispašu na otvorenom te poboljšanja planova hranidbe i dodataka hrani za životinje) i utvrđene (vrlo različite) ciljne vrijednosti (**2,4 % uvjetnih grla u EU-u**) za smanjenje emisija metana ili amonijaka. Najveća dopuštena gustoća stoke uključena je u nekoliko intervencija povezanih sa zemljištem, uključujući proizvodno vezane potpore za nekoliko žarišnih točaka u pogledu zaštite okoliša.

Mogućnost povećanja **održive proizvodnje energije** putem strateških planova u okviru ZPP-a uglavnom proizlazi iz potpore za upotrebu agrosolara i ulaganja u proizvodnju biometana. S obzirom na **relativno malen (1 556 MW) doprinos** tijekom razdoblja, strateški planovi u okviru ZPP-a dopunjuju jedino mjere izvan ZPP-a.

Kombinirane učinke ukupnog doprinosa alata strateških planova u okviru ZPP-a ublažavanju klimatskih promjena i dalje je **teško procijeniti** u ovom trenutku i potrebno ih je sagledati **zajedno s** učincima **nacionalnih alata i instrumenata za planiranje klime** u kontekstu Uredbe o LULUCF-u ([19]) i Uredbe o raspodjeli tereta ([20]). U tom kontekstu države članice u 2023. ocjenjuju potrebu za revidiranjem svojih strateških planova u okviru ZPP-a s obzirom na nove ciljne vrijednosti ([21]) iz Uredbe o LULUCF-u i Uredbe o raspodjeli tereta, koje im pružaju priliku da ocijene potencijal za ublažavanje klimatskih promjena usvojim strateškim planovima u okviru ZPP-a, uzimajući u obzir veće klimatske ambicije.

U strateškim planovima u okviru ZPP-a općenito se **navodi potreba** za poboljšanjem **otpornosti** poljoprivrednog sektora **na klimatske promjene** i za boljom pripremom za ekstremne vremenske uvjete i rizike povezane s vodom s pomoću stoke i usjeva prilagođenih klimatskim promjenama. Strateški planovi u okviru ZPP-a pokazuju **potencijal za rješavanje pitanja otpornosti** svojim doprinosom sekvestraciji ugljika, zaštiti tla i raznolikosti krajobraza.

Konkretno, s obzirom na **nestašicu vode i suše**, koje su rastući problem u mnogim regijama EU-a, **strateški planovi u okviru ZPP-a često su usmjereni na ulaganja** u skladištenje vode i navodnjavanje. Poboljšanje bilance vode putem **praksi povezanih sa zemljištem** planirano je za **4,5 % poljoprivrednog zemljišta EU-a**, a neke države članice s većim potrebama u tom području rješavaju ih izvan svojih strateških planova u okviru

([19]) Korištenje zemljišta, prenamjena zemljišta i šumarstvo; vidjeti pročišćeni tekst Uredbe o LULUCF-u (Uredba (EU) 2018/841).
([20]) Vidjeti pročišćeni tekst Uredbe o raspodjeli tereta (Uredba (EU) 2018/842).
([21]) U skladu s člankom 120. Uredbe o strateškim planovima u okviru ZPP-a.

ZPP-a. Pristupi za prilagodbu na smanjenje raspoložive vode i za osiguravanje dugoročne otpornosti (s pomoću prirodnih rješenja, zadržavanja vode u krajobrazu, usjeva koji iziskuju manju količinu vode, ponovne upotrebe vode) **moraju se ojačati** i **bolje integrirati** u dugoročno strateško planiranje prilagodbe i otpornosti poljoprivrede. U tom smislu bit će važno i **djelovanje izvan okvira ZPP-a** putem planova za upravljanje riječnim slivom, sušu i prilagodbu.

U planovima se ulažu **znatni napori u zaštitu tla** (s naglaskom na eroziji tla i sadržaju organskih tvari) i, premda u manjoj mjeri, u **upravljanje hranjivim tvarima i kvalitetu vode**. U usporedbi s prijašnjim razdobljima uvjetovanost općenito zahtijeva dulju pokrivenost tla, bolje prakse obrađivanja tla i plodorede te šire granične pojaseve duž vodotokova. Usto, uključuje propisane zahtjeve o upravljanju u pogledu onečišćenja fosfatima. Većina država članica uglavnom je znatno **povećala područje na koje se primjenjuju** dobrovoljne mjere za poboljšanje kvalitete tla (**47 % poljoprivrednog zemljišta EU-a**, što je porast u odnosu na 15 % u 2021.). Neke od tih mjera izravno ili neizravno sprječavaju gubitak hranjivih tvari i omogućuju bolju kvalitetu vode. Većina strateških planova u okviru ZPP-a nastoji riješiti problem **kvalitete zraka** i usmjerena je na **ulaganja i pristupe primjeni hranjivih tvari** kojima se smanjuju emisije amonijaka, ali s **ograničenom pokrivenošću zemljišta** (6 % poljoprivrednog zemljišta EU-a).

Doprinos ciljevima europskog zelenog plana

Strateški planovi u okviru ZPP-a ukazuju na **znatan doprinos cilju** iz strategije „od polja do stola” **da se do 2030. na najmanje 25 % poljoprivrednog zemljišta u EU-u provodi ekološki uzgoj**. Procjenjuje se da bi do 2027. **10 % poljoprivrednog područja EU-a** trebalo dobiti **potporu za ekološki uzgoj u sklopu strateškog plana u okviru ZPP-a** (porast u odnosu na 5,6 % u 2020.). Tome doprinose i potpora za ulaganja i promidžbu te za osposobljavanje i savjetovanje ekoloških proizvođača. Komplementarne nacionalne inicijative (u okviru nacionalnih akcijskih planova za razvoj ekološkog sektora) za izgradnju kapaciteta, razvoj tržišta i javnu nabavu pomoći će ostvariti taj EU-ov cilj. Kad je riječ o ambicijama na nacionalnoj razini, predviđeno je da će se tom cilju namijeniti od 5 % do 30 % poljoprivrednog zemljišta.

Doprinos ciljevima europskog zelenog plana

Strateški planovi u okviru ZPP-a ukazuju na **dobar potencijal za doprinos cilju smanjenja upotrebe kemijskih pesticida i rizika od kemijskih pesticida za 50 % do 2030.** iz strategije „od polja do stola”. Obvezni **plodored** (koji se zahtijeva na temelju poboljšane uvjetovanosti) pomaže primjeni integrirane zaštite bilja na cijelom obradivom zemljištu EU-a. **Drugi elementi uvjetovanosti** (npr. zabrana upotrebe pesticida duž vodotokova te obveza održavanja zemljišta na ugaru i obilježja krajobraza radi suzbijanja štetnih organizama) tome znatno doprinose. Smanjenje će se povećati ciljanim **dobrovoljnim shemama** (koje uključuju npr. veću raznolikost usjeva i plodoreda, biološku kontrolu, ekološku i preciznu poljoprivredu) na **27 % poljoprivrednog zemljišta EU-a**. Međutim, cjeloviti pristupi integriranoj zaštiti bilja mogli su biti bolje obuhvaćeni. Očekuje se da ta djelovanja budu znatno dopunjena mjerama na nacionalnoj razini.

Pravila **poboljšane uvjetovanosti** za granične pojaseve duž vodotokova i gospodarenje tlom te brojne dobrovoljne intervencije za upravljanje hranjivim tvarima **doprinijet će ostvarenju cilja smanjenja gubitka hranjivih tvari za 50 % do 2030.** iz strategije „od polja do stola”. Ograničenja upotrebe gnojiva i potpora za

poboljšanje zdravlja i plodnosti tla predviđeni su za **15 % poljoprivrednog zemljišta EU-a**. Ograničenja upotrebe gnojiva često će se podupirati i na područjima mreže Natura 2000. Očekuje se da će potpora za povećanje učinkovitosti hranjivih tvari, među ostalim putem gospodarenja stajskim gnojivom i preciznim tehnologijama, u sklopu strateških planova u okviru ZPP-a optimizirati upotrebu gnojiva. Međutim, na nekim područjima s velikim gubitkom hranjivih tvari takva pitanja nisu u prvom planu. Mogućnost primjene kompenzacijskih mjera za suzbijanje onečišćenja hranjivim tvarima kako je utvrđeno Okvirnom direktivom o vodama ([22]) nedovoljno se upotrebljava.

Kad je riječ o statusu bioraznolikosti na poljoprivrednom zemljištu, i dalje su prisutni važni izazovi. U ovom ZPP-u veća se pozornost posvetila tim izazovima, što se odražava u **povećanom prostoru za prirodu** koji je propisan **novim GAEC standardom 8** i potporom za poljoprivrednike koji sudjeluju u dobrovoljnoj **zaštiti ili obnovi bioraznolikosti na 31 % poljoprivrednog zemljišta EU-a** (npr. putem ekstenzivnog upravljanja travnjacima i održavanja obilježja krajobraza). Opsežnije ekosheme doprinose obvezama povezanima s poljoprivredom, okolišem i klimom koje su često usmjerene na pojedino pitanje ili područje s potencijalom za postupne, ali sveobuhvatnije promjene općih poljoprivrednih praksi.

Doprinos ciljevima europskog zelenog plana

Strateški planovi u okviru ZPP-a **doprinose sve većoj prisutnosti obilježja krajobraza velike raznolikosti** u skladu s **ciljem** iz strategije za bioraznolikost da **10 % poljoprivrednog** zemljišta ima takva obilježja **do 2030.** Pojačana **obveza** prema kojoj se najmanje **4 % obradivog zemljišta** treba namijeniti neproizvodnim elementima znatna je promjena za one države članice i poljoprivrednike koji su se u razdoblju 2015.–2022. oslanjali na proizvodna područja (usjevi koji vežu dušik i postrni usjevi) za usklađivanje sa zelenim praksama. Zahvaljujući samo tom pravilu (ne uzimajući u obzir dodatne, dobrovoljne napore), prirodi bi se moglo prepustiti najmanje milijun dodatnih hektara. Neki strateški planovi u okviru ZPP-a dodatno doprinose podupiranjem ekoloških mreža obilježja ili ulaganjem u stvaranje novih obilježja krajobraza (uz održavanje postojećih), što donosi dodatnu vrijednost (osobito ako je takva potpora povezana s osposobljavanjem i savjetovanjem). Međutim, takvi napori općenito zaslužuju više pozornosti.

Svi strateški planovi u okviru ZPP-a ukazuju na **određeni doprinos ciljevima iz Direktive EU-a o staništima i Direktive EU-a o pticama**. Dijelovi EU-ovih **travnjaka koji su zaštićeni** od prenamjene i oranja **proširili su se za 9 %**, a **dobrovoljnim mjerama** za poboljšano upravljanje nastoji se obuhvatiti **25 % područjâ mreže Natura 2000**. Ciljane sheme povezane s vrstama (npr. mjere za potporu suživota s velikim zvijerima) ili obnovom staništa pomoći će da se postigne povoljno stanje očuvanosti. Naknade za ograničenja na područjima mreže Natura 2000 (zahvaljujući kojima primatelji lakše prihvaćaju ograničenja) mogle bi doprijeti do većeg broja poljoprivrednika iako bi se njihova primjena mogla još dodatno povećati. Međutim, prilike za potporu očuvanju staništa i vrsta te potporu mjerama iz prioritetnih akcijskih okvira ([23]) mogle su se bolje iskoristiti.

([22]) Vidjeti pročišćeni tekst Direktive 2000/60/EZ.

([23]) U skladu s člankom 8. Direktive o staništima (Direktiva Vijeća 92/43/EEZ) za *višegodišnji financijski okvir* za razdoblje 2021.–2027.

Iako je u nekim strateškim planovima u okviru ZPP-a i dalje nedovoljno razvijena, **suradnja među poljoprivrednicima na razini krajobraza** može maksimizirati učinke intervencija. Veće pogodnosti očekuju se od isplata na temelju rezultata koje su uključene u neke strateške planove u okviru ZPP-a (uglavnom povezane s travnjacima i livadama). Očuvanje divljih oprašivača u strateškim planovima u okviru ZPP-a zastupljeno je u većoj mjeri nego u prethodnom razdoblju.

U strateškim planovima u okviru ZPP-a istaknuta je uloga **višenamjenskog i održivog gospodarenja šumama, ali nisu usmjereni na potporu za šumarstvo**. Namjenska financijska potpora relativno je mala (4,2 milijarde EUR) jer države članice sektor šumarstva podupiru na druge načine (npr. putem državnih potpora i fondova za šume), a u nekim strateškima planovima u okviru ZPP-a potpora nije izričito navedena.

2.3. Jačanje socioekonomske strukture ruralnih područja i dobrobiti životinja

Trećina upravitelja poljoprivrednih gospodarstava u EU-u 2020. bila je starija od 65 godina, a njihova prosječna dob bila je 57 godina. Države članice svjesne su da je to problem za dugoročnu sigurnost opskrbe hranom i životne uvjete na ruralnim područjima te nastavljaju podupirati generacijsku obnovu kombinacijom instrumenata, namjenskih sredstava i utvrđivanjem prioriteta potpore.

Planovima se **podupire oko 377 000 mladih poljoprivrednika** pri pokretanju poljoprivredne djelatnosti, što predstavlja povećanje u većini država članica. Iako **gotovo svi strateški planovi u okviru ZPP-a premašuju minimalno potrebno financiranje, apsolutni novčani iznosi** na kojima se temelji ta ambicija **nastavljaju se na prethodno razdoblje**. Konkretnija poboljšanja svejedno se mogu vidjeti u: usmjeravanju sredstava; boljem korištenju financijskih instrumenata; boljem oblikovanju pojedinih instrumenata i kombiniranom korištenju instrumenata u okviru strateškog pristupa za kumulativni učinak.

Bespovratna sredstva za pokretanje poslovanja i namjenska potpora dohotku dva su ključna instrumenta koja su u mnogim strateškim planovima u okviru ZPP-a dopunjena **većim stopama intenziteta ulaganja** iako se namjensko ulaganje za pomoć mladim poljoprivrednicima radi poboljšanja njihove konkurentnosti i potpora za prijenos poljoprivrednih gospodarstava koriste tek u ograničenoj mjeri. Međutim, **intenzivnija upotreba financijskih instrumenata** za dopunu bespovratnih sredstava doista povećava mogućnost pristupa financiranju i prilikama za kupnju zemljišta. Dodatna potpora za mlade poljoprivrednike razlikuje se među strateškim planovima u okviru ZPP-a, ali je znatan dodatak osnovnoj potpori dohotku i dosljedno doprinosi gospodarskoj održivosti njihovih poljoprivrednih gospodarstava.

Za neke potrebe u ovom području planovi nude tek djelomična rješenja, a mjere se planiraju na nacionalnoj razini. Ta **komplementarnost** imat će ključnu ulogu u pomaganju mladima da se počnu baviti poljoprivredom. S obzirom na **važnu ulogu drugih politika u poticanju generacijske obnove** i odgovaranju na potrebe ruralnih područja (npr. u području zdravstva i obrazovanja), države članice trebale bi optimizirati međudjelovanje s nacionalnim politikama.

Udio zaposlenosti u poljoprivredi sve je manji na ruralnim područjima, što ukazuje na važnost stvaranja prilika u poljoprivredi, šumarstvu i drugim sektorima radi jačanja poduzetništva te međuovisnosti ruralnih i urbanih područja. Otprilike trećina strateških planova u okviru ZPP-a omogućuje **potporu za pokretanje poslovanja mladih poljoprivrednika** kako bi se novim sudionicima općenito olakšao pristup. Nadalje, u

strateškim planovima u okviru ZPP-a predviđena su sredstva za otvaranje radnih mjesta u drugim sektorima iako je njihov opći doprinos **povećanju broja radnih mjesta prilično ograničen**. Planirane mjere uključuju ulaganja ne samo u preradu i stavljanje na tržište te osnivanje poduzeća povezanih s poljoprivredom i šumarstvom, već i ulaganja u turizam, biogospodarstvo i socijalne usluge. **Drugim financijskim sredstvima EU-a treba dopunjavati** financijska sredstva ZPP-a **u tom pogledu.**

Nova **socijalna uvjetovanost** služi kao zaštitna mjera za dostojanstvene radne uvjete i doprinosi socijalnoj uključenosti. Plaćanja u okviru ZPP-a mogu se smanjiti ako se korisnici ne pridržavaju određenih pravila o transparentnim i predvidljivim radnim uvjetima te sigurnosti i zaštiti na radu. Neke države članice već primjenjuju taj uvjet u 2023., a 2025. on će postati obvezan za sve.

Rodna ravnopravnost prvi je put uključena u specifični cilj ZPP-a. Nekoliko planova predano je napretku u tom području uključivanjem relevantnih uvjeta za potporu (te usmjeravanjem predmetne potpore) i poticanjem sudjelovanja žena u djelatnostima poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Strategije lokalnog razvoja koje se primjenjuju **putem inicijative LEADER ključan su (i obično jedini)** alat koji se u strateškim planovima u okviru ZPP-a upotrebljava kao odgovor **na brojne potrebe ruralnih područja** u područjima kao što su zapošljavanje, socijalna uključenost, ruralne usluge te inovacije i konkurentnost ruralnih gospodarstava. Očekuje se da će potpora za „pametna sela” unutar i izvan inicijative LEADER omogućiti iskorištavanje potencijala za digitalnu, socijalnu i tehnološku inovaciju u ruralnim područjima. Veći dio fondova za ruralni razvoj namijenjen je teritorijalnim strategijama, no apsolutni iznosi dodijeljeni inicijativi LEADER smanjili su se iako se povećao ukupni cilj obuhvaćenosti ruralnog stanovništva. Od inicijative LEADER očekuje se da ostvari bolje rezultate s manje sredstava. **Potrebno je uložiti dodatne napore** za dopunjavanje tog alata.

Doprinos ciljevima europskog zelenog plana

Ključni subjekti koji doprinose napretku u ostvarenju **cilja stopostotne širokopojasne povezivosti u ruralnim područjima iz strategije „od polja do stola” drugi su fondovi i programi** sa znatnim financijskim sredstvima, kao što su Mehanizam za oporavak i otpornost i Europski fond za regionalni razvoj. Neki strateški planovi u okviru ZPP-a također pomažu (iako u ograničenoj mjeri) poboljšati digitalne vještine i malu infrastrukturu.

Neki planovi uveli su ili ojačali mjere kako bi odgovorili na potrebe povezane s **pristupačnosti ruralnih područja, boljim osnovnim uslugama i infrastrukturom**, ali **razina ambicije općenito se smanjila**. Planirano je tek nekoliko mjera za rješavanje pitanja ruralne mobilnosti (isključenost) i dekarbonizacije ruralnog prometa. Potrebna je i kontinuirana potpora putem drugih EU-ovih i nacionalnih fondova koji djeluju na ruralnim područjima.

Novi naglasak u ZPP-u stavljen je na probleme održivosti prehrambenih sustava. Strateški planovi u okviru ZPP-a **ambiciozniji su u području dobrobiti životinja, s planiranom potporom koja obuhvaća 23 % uvjetnih grla EU-a** ([24])i iznosi najmanje

([24]) Stvarna diferencijacija potpore prema vrstama i dodatne pojedinosti praksi kojima se pruža potpora bit će poznati nakon provedbe.

6,3 milijarde EUR (osim potpore ulaganjima), što je znatno povećanje u nekim državama članicama u usporedbi s prijašnjim razdobljem. Planovi su usklađeni s preporukama Komisije iz 2020. za poboljšanje dobrobiti životinja, pri čemu većina njih barem djelomično predviđa mjere za sprječavanje skraćivanja repova svinjama i promicanje držanja kokoši nesilica u sustavima bez kaveza. Većina strateških planova u okviru ZPP-a dodjeljuje sredstva za poboljšanje životnih prostora i uvjeta u nastambama za životinje. Planovi podupiru i ispašu na otvorenom u sektorima mlijeka i mliječnih proizvoda, govedine i teletine. Neke od tih mjera mogu isto tako pomoći smanjiti ovisnost o antimikrobnim sredstvima.

Doprinos ciljevima europskog zelenog plana

Doprinos strateških planova u okviru ZPP-a **cilju smanjenja upotrebe antimikrobnih sredstava za 50 % iz strategije „od polja do stola" ograničen je**. To se pitanje uglavnom rješava izvan okvira planova, u prvom redu EU-ovim zakonodavstvom o veterinarskim lijekovima i ljekovitoj hrani za životinje ([25]). Međutim, neke države članice s visokom razinom prodaje antimikrobnih sredstava za stoku u svojim strateškim planovima u okviru ZPP-a postavile su relativno više ciljeve radi rješavanja ovog problema u raznim životinjskim sektorima putem dobrovoljnih praksi i ulaganja.

U nekim strateškim planovima u okviru ZPP-a pozornost se posvećuje smanjenju **rasipanja hrane**, povremeno u kombinaciji s mjerama za očuvanje vrijednosti resursa putem ulaganja, sektorskih programa i suradnje. U nekim su planovima utvrđene potrebe povezane sa sviješću potrošača o održivoj, zdravoj i uravnoteženoj prehrani. Međutim, smatra se da se ta pitanja uglavnom rješavaju izvan okvira planova.

2.4. Poticanje znanja, inovacija i digitalizacije

U planovima se priznaje važnost dobrog funkcioniranja **sustava znanja i inovacija u poljoprivredi (AKIS)** u moderniziranju sektora jer djelotvoran sustav upravljanja omogućuje povezivanje istraživanja (npr. u okviru programa Obzor Europa) i prakse.

Očekuje se povećanje inovacija i razmjene znanja. Iako u različitoj mjeri, svi planovi podupiru razmjenu znanja i gotovo svi uključuju potporu za inovativne projekte kojima se doprinosi ostvarenju specifičnih ciljeva ZPP-a preko EIP-AGRI-ja ([26]), pri čemu se očekuje da će se broj operativnih skupina u okviru Europskog partnerstva za inovacije utrostručiti u usporedbi s prijašnjim razinama. Većina savjeta i osposobljavanja bit će usmjerena na kapacitete, znanje i inovacije povezane s okolišnom održivošću. Međutim, **čini se da planirana financijska sredstva nisu dovoljna kako bi se zadovoljile razne potrebe** za bržu transformaciju.

Planirane su posebne mjere **za potporu poljoprivredi koja se temelji na znanju i u kojoj se učinkovitije iskorištavaju resursi**, i to putem precizne poljoprivrede, suradnje i razmjene znanja o digitalnim pitanjima. Međutim, u usporedbi s izazovima s kojima se suočavaju mala i srednja poljoprivredna gospodarstva, mjere iz strateških planova u okviru ZPP-a za **poticanje upotrebe digitalnih tehnologija i dalje su prilično ograničene**.

([25]) Vidjeti (pročišćene) tekstove Uredbe (EU) 2019/6 odnosno Uredbe (EU) 2019/4.
([26]) Europsko partnerstvo za inovacije za produktivnost i održivost u poljoprivredi.

3. ZAKLJUČCI

Ova procjena potvrđuje važnu ulogu reformiranog ZPP-a u podupiranju poljoprivrede EU-a pri prelasku na model održive poljoprivrede, kao i podupiranju dohotka poljoprivrednika i sigurnosti opskrbe hranom.

Novi strateški planovi u okviru ZPP-a prikladan su alat za integrirano ostvarivanje ciljeva ZPP-a jer ih države članice primjenjuju za pripremu i poduzimanje mjera za svladavanje izazova na svojim državnim područjima, pri čemu određuju prioritetne ciljeve i djelotvorno i učinkovito koriste raspoloživa sredstva.

Planovima se **nastavlja podupirati dohodak poljoprivrednih gospodarstava, gospodarska održivost i otpornost poljoprivrednog sektora** u cijelom EU-u. Uvjetovana izravna potpora dohotku i ulaganja u modernizaciju ključni su elementi održivosti poljoprivrede i sigurnosti opskrbe hranom u EU-u, stoga treba stalno pratiti njihovu djelotvornost i usmjerenost.

Zbog sve češćih ekstremnih vremenskih uvjeta i globalne geopolitičke nesigurnosti **treba ojačati instrumente za upravljanje rizicima i povećati njihovu upotrebu** u cijeloj Uniji u okviru EU-ovih ili nacionalnih programa, što bi trebalo popratiti proaktivnim mjerama za uklanjanje temeljnih uzroka problema i srednjoročno povećanje otpornosti poljoprivrednih gospodarstava. Pritom je ključno staviti veći naglasak na profitabilnost poljoprivrednih gospodarstava, inovaciju, tehnologiju i digitalizaciju, kao i na osposobljavanje, savjetovanje i pristup znanju.

Planovi **bi mogli doprinijeti ublažavanju klimatskih promjena**, osobito poboljšanjem sekvestracije ugljika, a **izazovi prilagodbe klimatskim promjenama zahtijevaju cjelovitiji i dugoročniji pristup** za koji su potrebne odgovarajuće prakse upravljanja i odgovarajuća ulaganja.

Iz planova je **vidljiv napredak u održivom upravljanju prirodnim resursima**, osobito tlom, i smanjenju ovisnosti o kemijskim sredstvima. Dodatni napori mogli bi se uložiti u održivu upotrebu vode i smanjenje emisija onečišćujućih tvari u zrak. Planovi **bi mogli doprinijeti i zaustavljanju procesa gubitka bioraznolikosti i pokretanju procesa oporavka bioraznolikosti**, poboljšanju usluga ekosustava i očuvanju staništa i krajobraza. Međutim, **razmjer potreba povezanih s bioraznolikošću** zahtijeva **bolju pokrivenost** perspektivnijim programima (posebno kad je riječ o intenzivnije obrađivanom zemljištu u EU-u), uz odgovarajuću financijsku potporu.

Bit će potrebni cjelovitiji pristupi određenim sektorima koji obuhvaćaju njihove gospodarske, socijalne i okolišne nedostatke i prednosti: primjerice, za pomoć u stočarstvu radi nastavka smanjivanja emisija i poboljšanja pozitivnog utjecaja ekstenzivnih stočarskih sustava na bioraznolikost, sekvestraciju ugljika, krajobraze, kulturno nasljeđe i životne uvjete na ruralnim područjima.

Potreban je dodatan rad radi potpore **kvantifikaciji učinaka** praksi koje se podupiru strateškim planovima u okviru ZPP-a i ulaganja; Komisija radi na razvijanju odgovarajućih metodologija za procjenu klimatskih učinaka mjera iz strateških planova u okviru ZPP-a.

Stavljanjem novog naglaska na **radne uvjete na poljoprivrednim gospodarstvima** i **rodnu neravnotežu**, planovi doprinose promicanju društvene održivosti. Iz njih je vidljivo i da se ulažu **napori u revitalizaciju poljoprivrede**, angažiranjem mlađe generacije i

drugih sudionika izvan sektora poljoprivrede. Više se pozornosti posvećuje i dobrobiti životinja.

Veća očekivanja povezana s **brojnim socioekonomskim potrebama ruralnih područja iziskuju snažno oslanjanje na program LEADER** i razvoj **pametnih sela** radi smanjenja razvojnih nejednakosti. Komplementarnost s drugim EU-ovim i nacionalnim fondovima, kao i s propisima, bit će ključna za bolji odgovor na takve potrebe ([27]).

Rezultati strateških planova u okviru ZPP-a uvelike će ovisiti o **angažmanu poljoprivredne zajednice**. Posebno treba nastojati proširiti dobrovoljnu primjenu održivih poljoprivrednih praksi (tj. ekoshema i intervencija u području ruralnog razvoja), osobito jer je postizanje odgovarajućih razina potpore otežano zbog inflacijskog pritiska i rastućih oportunitetnih troškova. Ključna je i razmjena **znanja i inovacija**.

Ukupni napredak u ostvarenju ciljeva ZPP-a te, u konačnici, **ciljeva europskog zelenog plana ovisi i o pravilima i/ili financijskoj potpori izvan područja primjene strateških planova u okviru ZPP-a**, kao i o drugim vanjskim čimbenicima, kao što su tržišna kretanja i sklonosti potrošača.

Komisija će nastaviti surađivati s državama članicama na osiguravanju nesmetane provedbe strateških planova u okviru ZPP-a, održavanju opće ambicije planova i pronalasku odgovarajućih rješenja za postizanje napretka u ostvarivanju ciljeva.

Da bi ostvarile potencijal strateških planova u okviru ZPP-a tijekom provedbe, države članice i Komisija trebale bi posebnu pozornost obratiti na sljedeće: jačanje vještina, osposobljavanja i savjetodavne uloge na svim razinama; poticanje razmjene dobrih praksi za bolje usmjeravanje država članica i dionika; smanjenje administrativnog opterećenja posebnih intervencija i praćenje provedbe i rezultata (te prema potrebi prilagodbu planova).

([27]) Komisija će 2024. objaviti izvješće o dugoročnoj viziji za ruralna područja EU-a, u kojem će, među ostalim, razmotriti načine za poboljšanje potpore ruralnim područjima.